

Legalność zatrudnienia cudzoziemców

Działania PIP podejmowane w celu eliminowania
przypadków handlu ludźmi,
w szczególności do pracy przymusowej

Mariusz Wyśiński
starszy inspektor pracy

Opole, 23 listopada 2022r.

Przestępstwo handlu ludźmi a kompetencje PIP

Zadania PIP w zakresie eliminowania handlu ludźmi, w szczególności do pracy przymusowej:

- a) **współpraca z organami ścigania** kompetentnymi w zwalczaniu przestępstw handlu ludźmi (Straż Graniczna, Policja, prokuratura).
- b) **rozwijanie wiedzy i kwalifikacji kadry inspektorskiej** w ramach działalności szkoleniowej w obszarze walki z handlem ludźmi;
- c) **podnoszenie świadomości społecznej** w zakresie przepisów prawa regulujących stosunki pracy poprzez działania pokontrolne, oraz kampanie promocyjno-prewencyjne.

Działania PIP w eliminowaniu przestępstwa handlu ludźmi

- **możliwość wczesnego wykrycia zjawiska podczas prowadzonych kontroli**
  - długotrwałe niewypłacanie wynagrodzeń za pracę,
  - powtarzające się bezpodstawne potrącenia,
  - niekorzystnie **sformułowanie umów lub innych dokumentów związanych z wykonywaniem pracy** itp.;
- **uprawnienia inspektorów pracy do swobodnego wstępu** na teren oraz do obiektów i pomieszczeń podmiotu kontrolowanego;
- **prowadzenie działalności prewencyjnej**
  - zapobieganie lub minimalizowanie ryzyka wystąpienia zjawiska,
  - uświadamianie potencjalnych ofiar – pracowników, w tym młodocianych

Działania PIP w eliminowaniu przestępstwa handlu ludźmi

Podejmowanie bezpośrednich działań w sprawach dotyczących handlu ludźmi, w tym do pracy przymusowej, pozostaje **poza zakresem kompetencji Państwowej Inspekcji Pracy**

Rolą Państwowej Inspekcji Pracy jest **informowanie właściwych organów ścigania.**

Wykonywanie czynności operacyjnych oraz procesowych, mających na celu zweryfikowanie informacji przekazanych przez PIP, **należy do kompetencji organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości** (brak uprawnienia inspektorów pracy do prowadzenia czynności operacyjno-rozpoznawczych).

Działania PIP w eliminowaniu przestępstwa handlu ludźmi

Czynności inspektora pracy w zakresie dotyczącym problematyki handlu ludźmi obejmują:

- **rozpoznanie znamion** charakterystycznych dla handlu ludźmi (potencjalnych ofiar),
- **powiadomienia właściwych organów**: Straży Granicznej – jeżeli sprawa dotyczy cudzoziemców, policji albo prokuratury – w innych przypadkach.
- poinformowanie **potencjalnych ofiar** o możliwych instytucjonalnych formach wsparcia i pomocy (np. La Strada).

Źródła informacji o występowaniu handlu ludźmi

Informacje, które mogą wskazywać na występowanie zjawiska handlu ludźmi, w tym pracy przymusowej, pochodzą najczęściej z:

- 1) wytypowanych **obszarów ryzyka** wystąpienia przestępstwa handlu ludźmi,
- 2) treści wpływających do PIP **skarg lub wniosków** o przeprowadzenie kontroli;
- 3) rozpoznania dokonanego przez inspektora pracy **w ramach kontroli** prowadzonej w zakładzie pracy lub w innym miejscu wykonywania pracy.

ZNAMIONA WYSTĘPOWANIA HANDLU LUDŹMI DO PRACY PRZYMUSOWEJ (wynikające ze skarg bądź w czasie kontroli)

- **przemoc** (fizyczna lub psychiczna) dla wywarcia presji lub wymuszenia określonych zachowań,
- **zakaz swobodnego przemieszczania się**, stosowanie ograniczeń, uwięzienie,
- **praca bez umowy o pracę / umowa w języku niezrozumiałym dla pracownika**,
- **opóźnienia / odmowa wypłaty wynagrodzenia za pracę / nierozporządzenie własnymi pieniędzmi**
- **praca za długi**, tj. potrącenie lub zabór wynagrodzenia na poczet spłacenia rzeczywistego lub nieistniejącego / rzekomego długu
- **czas pracy** znacznie przekraczający normę,
- **pozbawienie dokumentów** potwierdzających tożsamość (dowodu osobistego, paszportu)
- **groźby, zastraszenie** (np. groźba spowodowania deportacji, groźba zastosowania przemocy wobec pracownika lub jego rodziny).

ZNAMIONA WYSTĘPOWANIA HANDLU LUDŹMI DO PRACY PRZYMUSOWEJ (występujące w czasie kontroli)

- **zachowanie osoby pokrzywdzonej odbiegające od normy:** niepokój, poczucie strachu, brak koncentracji w trakcie wypowiedzi, ślady pobić, poszukiwanie wzrokiem pracodawcy;
- **przechowywanie paszportów** przez podmiot kontrolowany;
- **niedopuszczanie osoby pokrzywdzonej do swobodnej wypowiedzi,** przerywanie i przejmowanie wypowiedzi, odpowiadanie za taką osobę, dążenie pracodawcy (koordynatora, team leadera itp.) do obecności podczas rozmowy inspektora pracy z osobą pokrzywdzoną;
- **bardzo niski standard socjalny i sanitarny pomieszczeń mieszkalnych** osób pokrzywdzonych (zlokalizowanych często na terenie zakładu pracy lub w pobliżu).

SKARGA

Powiadomienie właściwego organu

Podjęcie kontroli po konsultacji z przedstawicielem tego organu

Przykład skargi cudzoziemca

Do Okręgowego Inspektoratu Pracy w Opolu wpłynęła skarga obywatela Ukrainy zatrudnionego w firmie z siedzibą w K., wykonującego pracę handlowca na terenie Rumunii, dotycząca nie wypłacenia wynagrodzenia za pracę oraz kosztów delegacji. Pracownik w trakcie kontroli przekazał do OIP w Opolu wydruki wiadomości SMS kierowanych z telefonu służbowego Prezesa Zarządu zakładu kontrolowanego o treści: „mam PIP od ciebie”, „ja robię u konkurencji”, „zobaczymy kto więcej straci”, „dzisiaj masz czas się wycofać”. Powyższe wiadomości były odebrane jako groźba i szantaż oraz wywołały u skarżącego obawę o bezpieczeństwo własne i rodziny. Art. 190 § 2 kodeksu karnego stanowi, iż ściganie z tytułu stosowania gróźb karalnych następuje na wniosek pokrzywdzonego. W związku z tym, iż skarżący nie wyraził pisemnej zgody na ujawnienie faktu wniesienia skargi, w związku z czym inspektor pracy mógł jedynie oddzielić odpowiedzi na skargę w zakresie uprawnień skarżącego.

Kontrola wraz ze Strażą Graniczną w warsztacie samochodowym

Cudzoziemiec skarżył się na nie wypłacenie wynagrodzenia za pracę, nielegalne zatrudnienie, stosowanie gróźb karalnych oraz zatrzymywanie paszportów przez pracodawcę:

- dostarczenie umowy jedynie na początkowy okres zatrudnienia.
- praca została zakończona w tej firmie po groźbach, tj. straszeniu przez pracodawcę deportacją cudzoziemca oraz zrobieniem krzywdy jego rodzinie
- wysyłanie do nowego pracodawcy wezwań do zapłaty długu za rzekomą szkodę spowodowaną na stanowisku pracy przez cudzoziemca wraz z groźbami karalnymi.

Faktycznie powodem nękania miało być zakończenie pracy przez cudzoziemca.

Kontrola wraz ze Strażą Graniczną w warsztacie samochodowym

W trakcie kontroli okazało się ponadto, iż jeden z ob. Ukrainy nie posiadał przy sobie paszportu, bo jak wyjaśnił w obecności funkcjonariuszy Straży Granicznej paszport został mu odebrany przez Roberta K. Pracodawca początkowo zaprzeczył, że posiada paszport cudzoziemca. W związku z powyższym funkcjonariusze Straży Granicznej udali się z cudzoziemcem do jego miejsca zamieszkania, gdzie również nie znaleziono paszportu. Po powrocie z miejsca zamieszkania do siedziby zakładu okazało się, że paszport znajdował się w biurze pracodawcy. Paszport został zwrócony przez Roberta K. właścicielowi w obecności funkcjonariuszy Straży Granicznej. Jak wyjaśnił Robert K. paszport miał być przekazany temu pracodawcy przez funkcjonariuszy policji po zatrzymaniu tego cudzoziemca w związku z jego poruszaniem się samochodem w stanie nietrzeźwości.

Kontrola prowadzona wraz z funkcjonariuszami Straży Granicznej na terenie magazynu w centrum dystrybucyjnym

W trakcie czynności kontrolnych ustalono, że cudzoziemcy posiadają zawarte umowy sprzedaży udziałów zawarte w Warszawie z kancelarią księgową z siedzibą w Warszawie, która jako wspólnik sprzedała cudzoziemcom 1 udział wart 50 zł w 5 spółkach T. z siedzibami na terenie województwa mazowieckiego.

Przedstawiciele powyższych spółek oświadczyli, że cudzoziemcy wykonujący pracę na w centrum dystrybucyjnym w S. posiadają udziały w spółce a dokumentacja związana z jego zatrudnieniem znajduje się w siedzibach firm na terenie województwa mazowieckiego.

Z umów o objęcie udziałów w ww. spółkach (zawartych jedynie w języku polskim, które nie były zrozumiałe dla cudzoziemców) wynikało, iż cudzoziemcy zobowiązani są jako udziałowcy nieodpłatnie świadczyć pracę. (podejrzanie wyzysku pracowniczego)

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ

Mariusz Wysiński

starszy inspektor pracy

Okręgowy Inspektorat Pracy w Opolu